

Brabantbrede toezichtaanpak emissiereducerende stalsystemen

Een Brabantbrede toezichtaanpak voor veehouderij en luchtkwaliteit. Dat is één van de speerpunten van alle handhavende instanties in de provincie Noord-Brabant. Het Servicepunt Handhaving (SepH) coördineert deze samenwerking. De provincie Noord-Brabant telt elfduizend grote veehouderijen, die zorgen voor grootschalige ammoniakemissie en stankoverlast. Een steekproef op luchtwassers, een emissiereducerend stalsysteem, bij veehouderijen in 2009 leert dat het slecht gesteld is met de naleving van deze wettelijke verplichting. De gevolgen voor de natuur zijn groot.

Tekst en foto's: Jolanda Haven

Veehouderij is een van de grootste en belangrijkste veroorzakers van hoge ammoniakconcentratie in de buitenlucht. De neerslag van ammoniak heeft negatieve gevolgen voor de natuur. De provincie kent onder andere 21 Natura 2000 gebieden; gebieden die beschermd moeten worden. De vele veehouderijen in de provincie zorgen naast de uitstoot van ammoniak ook voor de uitstoot van fijnstof en stank. Sinds de alarmerende resultaten van de steekproef in 2009 staat het onderwerp hoog op de bestuurlijk agenda's in de provincie.

Vanuit de handavingsamenwerking Noord-Brabant is daarom veehouderij en luchtkwaliteit één van de twaalf speerpunten geworden. Het Servicepunt Handhaving (SepH) coördineert de handavingsamenwerking op verschillende vlakken, de provincie heeft de regie.

Onder de paraplu van dit speerpunt vallen een drietal

deelprojecten. Een handavinguitvoeringsmethode voor het Besluit huisvesting, de Brabantbrede toezichtaanpak luchtwassers en een pilot integratie agrarisch toezicht. De provincie trekt de kar samen met het SepH. Joyce van Geenen is adviseur van het SepH. Vanuit de provincie is Rob Segers projectleider Veehouderij en luchtkwaliteit. „Luchtkwaliteit en ammoniak speelt op lokaal niveau, maar op provinciaal niveau voelen wij ons als provincie verantwoordelijk. Ook omdat de provincie verantwoordelijk is voor Natura 2000 gebieden. Gezien de problematiek is het van belang om dit provinciebreed aan te pakken in samenwerking met gemeenten.”

Handavinguitvoeringsmethode Besluit huisvesting

Het eerste deelproject onder het speerpunt Veehouderij en luchtkwaliteit is een handavinguitvoeringsmethode van het Besluit huisvesting. Dit besluit is op 1 april 2008 in werking getreden. „Het Besluit huisvesting is eigenlijk een uitvoeringsbesluit van de Wet Milieubeheer”, zo begint Van Geenen. „In het besluit staat dat bedrijven die willen continueren uiterlijk in 2013 emissiereducerende voorzieningen moeten realiseren.” De toenmalige ministeries van VROM en LNV, de provincies en de VNG hebben eveneens een Actieplan Ammoniak Veehouderij opgesteld dat ertoe moet leiden dat zowel kleine als grote bedrijven emissiearm worden en gaan voldoen aan het Besluit

.....
Rob Segers is projectleider veehouderij en luchtkwaliteit vanuit de provincie en Joyce van Geenen is adviseur van het Servicepunt Handhaving.
 .....

huisvesting. Dat stelt de sector in de gelegenheid om de investeringen voor ammoniak gelijk op te laten lopen met fijnstof, stank en dierwelzijn. Van Geenen: „Het Besluit huisvesting moet gehandhaafd worden evenals het Actieplan Ammoniak Veehouderij. De vraag was echter op welke manier dat het beste gedaan kon worden.” Het SepH heeft in samenwerking met een aantal partijen van het handhavingsamenwerkingsverband een plan geschreven dat toezichthouders van zowel gemeenten als provincie concrete handvatten biedt voor het efficiënt uitvoeren van controles ten aanzien van het beleid en het actieplan. Het plan zorgt voor uniformiteit. Zowel de toezichthouder vanuit de provincie als de toezichthouder vanuit de gemeente weet welke stappen hij moet doorlopen. „De toezichthouders zijn betrokken bij de totstandkoming van dat plan”, zo vervolgt Van Geenen. „Het plan beschrijft verschillende situaties. Het begint bij het herkennen van een overtreding. Hoe daar mee om te gaan, tot het categoriseren van een overtreding. Vervolgens kun je op basis van die stappen uitlezen of het bedrijf bestuurlijk of ook strafrechtelijk moet worden aangepakt.” Het plan beschrijft dus welke stappen het bevoegd gezag moet doorlopen om uiteindelijk alle bedrijven te bewegen te voldoen aan het Besluit huisvesting. Er is een aantal bedrijven dat de aanpassingen niet wil of kan realiseren. Zij moeten voor 1 januari 2013 hun bedrijfsvoering beëindigen en hun vergunning inleveren. Tot die tijd hoeven zij geen emissiereducerende maatregelen te nemen, maar ze mogen hun veestapel ook niet uitbreiden.”

Brabantbrede toezichtaanpak luchtwassers

Het tweede project dat onder het speerpunt Veehouderij en luchtkwaliteit valt, is de Brabantbrede

Handhavingsamenwerking

Aan deze handhavingsamenwerking ligt een bestuursovereenkomst ten grondslag die is getekend door alle 67 gemeenten in Brabant, de provincie Noord-Brabant, drie waterschappen, de VROM-Inspectie, Rijkswaterstaat en de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit (nVWA). Aanvullend op de bestuursovereenkomst handhaving omgevingsrecht 2007-2012 Noord-Brabant hebben de strafrechterlijke partners - Openbaar Ministerie en politie - een intentieverklaring over handhaving-samenwerking getekend. Dat wil zeggen dat het Openbaar Ministerie en de politie hun strafrechterlijke aandeel in de integrale handhaving leveren. Deze Brabantse handhavingpartners stemmen werkzaamheden op elkaar af, wisselen informatie uit en treden gezamenlijk op.

toezichtaanpak luchtwassers. Luchtwassers zijn emissiereducerende stalsystemen. Een luchtwasser reduceert de ammoniakuitstoot, afhankelijk van het type, met 70% tot maximaal 95%. Een gemiddelde Brabantse veehouderij met een luchtwasser heeft een vergunning voor de emissie van circa vierduizend kilo ammoniak. Segers: „Wanneer hier een voorgeschreven luchtwasser met een emissiereductie van 95% niet of slecht functioneert en je gaat ervan uit dat een gedeelte van het bedrijf is aangesloten op een luchtwasser, dan kan jaarlijks tot dertigduizend kilo ammoniak uitgestoten in plaats van de toegestane vierduizend kilo ammoniak.” Het belang van een goed werkende luchtwasser is daarom zeer groot. Ook omdat de laatste jaren het aantal stallen enorm is gegroeid. „In 2009 is een steekproef gehouden bij 48 bedrijven in de provincie”, zo vervolgt Van Geenen. „De resultaten waren ronduit ernstig; 74% van de gecontroleerde luchtwassers voldeed niet aan de voorschriften. Luchtwassers worden ongeveer twintig jaar toegepast (lees verder op pagina 13)

.....
Deze veehouderij in Deurne heeft twee grote witte liggende luchtwassers aan zijn stal gekoppeld.
.....

Op controle bij een veehouderij in Deurne

Jeroen van der Heijden is bedrijfsspecialist bij de SRE Milieudienst in Brabant. Uit naam van de provincie Noord-Brabant houdt hij toezicht op de Verordening stikstof en Natura 2000 bij veehouderijen. De verordening stelt (extra) technische eisen aan stallen. Ook gelden er voorwaarden voor het salderen van de uitstoot van ammoniak via een provinciale depositiebank. Uitvoering van de verordening leidt tot een daling van de uitstoot van ammoniak vanuit de veehouderij en geeft duidelijkheid over mogelijkheden voor agrarische bedrijfsontwikkeling. Van der Heijden toets op ammoniakgerelateerde aspecten uit de omgevingsvergunning van veehouderijen. Welke milieuvergunningen heeft het bedrijf. Welke stallen zijn in werking, welke en hoeveel dieren worden er gehouden en heeft de ondernemer de stallen voorzien van stalsystemen die vergund zijn om de emissie van ammoniak te reduceren. Sinds mei vorig jaar is de Verordening stikstof en Natura 2000 een feit en vanaf dat moment bezoekt de bedrijfsspecialist veehouderijen. „In het begin stuit je bij sommige bedrijven op onbegrip. In feite is de verordening niet meer dan het controleren van de milieuvergunning. Een goede toelichting, vooral in het begin is van groot belang”, aldus Van der Heijden.

In totaal worden in Brabant in de periode van oktober 2010 tot december 2011 ongeveer 1.170 controles op de Verordening stikstof en Natura 2000 uitgevoerd. „Op basis van de vigerende vergunning weten wij welke bedrijfsvoering een ondernemer heeft en vervolgens zoeken wij daar de juiste checklist bij van zaken die ten aanzien van de technische uitvoering en het gebruik van het emissiearme systeem gecontroleerd moeten worden. Voorafgaand aan de controles nemen wij eerst contact op met de gemeente en leggen wij onze taken uit.” Met de gemeente worden de samenwerkingsmogelijkheden bekeken. Van der Heijden maakt meestal een kopie van de tekening van

de omgevingsvergunning die hij bij de ondernemer op tafel neerlegt. „Samen lopen we de tekening na en dan komt al gauw aan het licht of de ondernemer zijn stallen of stalsystemen anders heeft uitgevoerd dan is vergund.” Neem als voorbeeld de luchtwassers. Er zijn verschillende overtredingen waar de toezichthouders tegen aanlopen. Het onjuist dimensioneren van een luchtwasser is volgens Van der Heijden een veel voorkomende overtreding. „Dat wil zeggen dat de plaatsing van de luchtwasser en hoe hij is aangesloten of uitgevoerd niet overeenkomt met de vergunning.” Na het doorlopen van de omgevingsvergunning met de ondernemer loopt de toezichthouder alle dieren, stallen en emissiearme systemen langs met de bijbehorende checklist. Als er tijdens de controle twijfel is of het voorgeschreven rendement van een luchtwasser wordt gehaald en er geen bewijsmiddelen voorhanden zijn dat de installatie voldoende functioneert, kan de toezichthouder een indicatieve rendementsmeting met een Kitagawa-meter uitvoeren. „Als het rendement te laag is, kan dit verschillende oorzaken hebben.

Bij het constateren van een overtreding wordt de Brabantse handhavingstrategie “Zo handhaven we in Brabant” toegepast. Afhankelijk van de zwaarte van de overtreding is het een overtreding categorie 1 of 2. Categorie 1 is voor zware overtredingen, als er bijvoorbeeld onomkeerbare milieuschade is of een groot economisch voordeel. Die categorie is van toepassing als veel meer ammoniak wordt uitgestoten dan vergund of emissiearme systemen ontbreken. De overtreding wordt in die gevallen direct zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk opgepakt. Categorie 2 overtredingen zijn minder zwaar en dan volstaat vaak een hercontrole. Een voorbeeld hiervan is een afwijkende pH of het niet goed bijhouden van het logboek. Pas als bij hercontrole blijkt dat de overtreding niet is verholpen, volgt bestuursrechtelijk en -/ of strafrechtelijk optreden.

(vervolg van pagina 11)

in de veehouderij. De techniek is echter de afgelopen jaren flink doorontwikkeld. Bovendien weten we al zo'n 20 jaar wat de negatieve effecten van ammoniak op de natuur zijn. Het is dus van belang dat emissiereducerende stalsystemen aanwezig zijn en functioneren." Ook op politiek-bestuurlijk niveau werd het belang van een gedegen aanpak benadrukt. En daarom is onder het speerpunt Veehouderij en luchtkwaliteit dit deelproject gestart om het toezicht te verbeteren en als bevoegd gezag gezamenlijk op te treden. De aanpak zal worden gemonitord. „In 2011 en 2012 worden alle Brabantse bedrijven die een luchtwasser moeten hebben volgens de vergunning gecontroleerd. Het gaat op dit moment om ongeveer 1.100 bedrijven”, aldus Van Geenen.

In de Brabantbrede toezichtaanpak staan concrete handvatten voor de toezichthouder. „We hebben randvoorwaarden geformuleerd waar het toezicht aan moet voldoen”, zo vervolgt Segers. „We willen op die manier meer uniformiteit bewerkstelligen. Het streven is om het toezicht in elke gemeente even goed te organiseren.” Om Brabantbreed te uniformeren moeten de desbetreffende toezichthouders op hetzelfde niveau zijn opgeleid. Vanuit het SepH zijn cursussen gefaciliteerd waarin de toezichthouders worden bijgeschoold op het controleren van emissiearme stalsystemen. Daarnaast staat in de toezichtaanpak duidelijk omschreven wat de taken zijn van een toezichthouder in de bouwfase van een luchtwasser, de opstartfase en de gebruiksfase. En hoe het toezicht aangepakt moet worden. Daarbij is het volgens Segers van belang dat je ook onaangekondigd bezoek brengt in de gebruiksfase. „Op die manier proberen we preventie te stimuleren. Zodat bedrijven zorgen dat ze hun zaken altijd goed voor elkaar hebben, wanneer we ook op de stoep staan.”

Pilot integratie agrarisch toezicht

Zoals hierboven beschreven worden veehouderijen met een luchtwasser in de vergunning dit jaar of in 2012 bezocht door het desbetreffende bevoegd gezag. Dat kan de gemeente of provincie zijn in het kader van de Wet Milieubeheer. De provincie is bovendien bevoegd gezag voor de uitvoering van de Natuurbeschermingswet 1998 en daarmee ook voor de uitvoering van de Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant. Dit betekent dat zij verantwoordelijk is voor het in behandeling nemen van meldingen voor nieuwe stallen en het beheren van de depositiebank. Maar ook toezicht en handhaving: de provincie moet erop toezien dat de verordening wordt nageleefd door bijvoorbeeld controles op bedrijven en monitoring van de beoogde afname van stikstofdeposities op de Natura 2000-gebieden.

Segers: „Voor het thema agrarisch toezicht zijn er twee bevoegde gezagen. Het is niet zinvol dat zowel de gemeente als de provincie hetzelfde controleert. Daar moet je in samenwerken en daarom is het derde deelproject onder het speerpunt in het leven geroepen: de pilot integratie agrarisch toezicht. Door gezamenlijk op te treden wordt niet alleen de toezichtlast voor de handhavende instanties verminderd, maar ook voor de ondernemers.” Het idee van de pilot is dat de controles worden opgesplitst. Gemeenten en provincie doen elk een deel. De provincie heeft het toezicht op agrarische bedrijven momenteel uitbesteed aan de vier milieudiensten die de provincie telt. (Zie kader)

„Er is animo voor de aanpak die wij hanteren”, zo besluit Van Geenen. „In juni dit jaar is er een landelijke bijeenkomst geweest van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) over het Besluit Huisvesting. Het uitgewerkte plan van Brabant wordt mogelijk aangevuld zodat de notitie ook landelijk gebruikt kan worden.

.....
Foto links: Nadat de emissie uit de luchtwasser is gemeten, gaat Jeroen van der Heijden de luchtwasser in om de emissie uit de stallen te meten. Op die manier kan hij berekenen of de luchtwasser goed functioneert.

Foto onder: Toezichthouder Jeroen van der Heijden meet eerst de ammoniakemissie die uit de luchtwasser komt.
.....

.....
Nadere inlichtingen:
• Joyce van Geenen
Adviseur Servicepunt
handhaving Brabant Zuidoost
040-2594616
j.vangeenen@
milieudienst.sre.nl

• Rob Segers
Beleidsmedewerker
handhaving Provincie
Noord-Brabant
073-6812814
rsegers@brabant.nl
.....